

Věcná souvislost fakulty theologické s ostatními fakultami.

Doplněk ku brožuře:

Theologie katolická předmětem učení universitního.

Podává

ph. dr. **Eugen Kadeřávek.**

Se svolením nejdůst. kniž. arcib. Ordinariatu Pražského 13. února 1907 č. 1848
a nejdůst. rádoých představených.

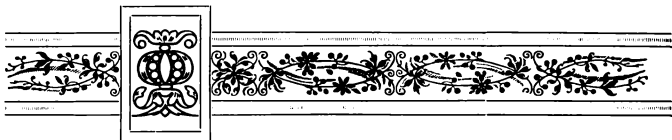
Otisk z „Křesťanské Školy“.

Věnuje spisovatel.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba. — Nákladem spisovatelovým.

1907.



ÚVOD.

R. 1894. jsem vydal s dovolením nejdůst. kníž. arcib. Ordinariátu Pražského a nejdůst. p. opata Želivského brožuru: »Theologie katolická předmětem učení universitního«, ve které, nechťeje blíže vykládati, že první a hlavní zakladatelkou universit jest církev katolická, jejíž učení theologie katolická pojednává, a že od počátku po všecky časy a také nyní theologie katolická předmětem jest učení universitního tam, kde cit spravedlnosti nevyhasl, nejprve stanovím, že, má-li se dostati nějakému předmětu vyučovacím ucti, aby byl na universitě pojednáván, musí býti 1. vědou pravou a pravdivou, 2. vědou, která má platnost všeobecnou, 3. vědou, která společnost lidskou vzdělává a zdokonaluje, 4. vědou, která společnost lidskou blaží. Načež dokazují, že theologie tyto čtyři vlastnosti má, že tedy zasluhuje místa, jež drží na universitě.

K těmto čtyřem vlastnostem se druží pátá: Věcná souvislost fakulty theologické s ostatními fakultami, kterou nyní blíže vyšetříme s dovolením téhož Ordinariátu a řádových představených.

Fakulta theologická, na které se vykládá theologie katolická vědecky, souvisí s ostatními fakultami: právníkou, lékařskou a filosofickou skrze náboženství křesťanské, čili katolické, jež jest od církve katolické předkládáno a jest předmětem theologie katolické, a skrze filosofii křesťanskou, jež jest podkladem náboženství křesťanského a jest jediná pravá a jediná pravdivá.

Souvislost záleží obecně v tom, že náboženství křesťanské, jsouc nadpřirozené, a filosofie křesťanská, jsouc vědou přirozenou, netoliko neodporují a nepřekážíjí tomu, co jest v ostatních vědách jako přirozeně pravdivé a přirozeně dobré poznáno, ale také s tím se srovnávají a učence ku poznání přirozené pravdy a přirozeného dobra povzbuzují a je podporují. Což bude při jednotlivých fakultách a jednotlivých předmětech dokázáno.

A) Souvislost s fakultou právníkou.

Na fakultě právníké se vykládají vědy právní a státní. Proto promluvíme o právu a státu.

1. Základní vědou právní jest filosofie práva, kterou filosofie křesťanská vyšetřuje v morálce filosofické v těchto odstavcích: »Co jest právo? Účel práva. Vynutitelnost práva. Poměr práva k mravnosti. Kolikeré jest právo? Právo přirozené, v Bohu založené. Námitky proti právu přirozenému vyvráceny. Nepravdivé theorie o právu vyvráceny: materialismus práva, Kantův individualismus práva, Schellingův a Hegelův objektivismus práva, právo neprávě spojeno s mravností, historická škola právníká. Čtyři součástky poměru právního. Povinnost.« Jediná pravá a

pravdivá filosofie jest křesťanská, kterou pěstuje církev katolická na fakultě theologické. Proto souvisí theologická fakulta s právnickou.

2. Právo pozitivné čili stanovné, jež vyrůstá z práva přirozeného, má býti přiměřeno přirozenosti a mravnosti lidské. Proto jest ku vyšetření jeho právníku potřebí psychologie, která pojednává přirozenost lidskou, a morálky filosofické, která pojednává mravnost lidskou. Avšak tyto dvě vědy pravdivě vykládá filosofie křesťanská jediná. Závěr týž, jaký v č. 1.

3. Právo pozitivné zdokonalovalo se u těch národů, kteří náboženství křesťanské, od církve katolické hlásané, přijali, a zdokonaluje se vlivem náboženství křesťanského, věrouky, mravouky a církevního práva. Tohoto vlivu mocného a prospěšného nemůže si nevšímati a neoceňovati právník. Avšak náboženství křesťanské, jež úplně totožno jest s učením církve katolické, tak že nekatolické náboženství není křesťanské, není Kristovo, vyšetřuje se na fakultě theologické katolické. Proto souvisí fakulta theologická, ovšem katolická, s fakultou právnickou.

4. Právo pozitivné, jež pořádá přirozené poměry života lidského, má-li býti pro křesťany, musí přihlížeti k náboženství křesťanskému, jež pořádá nadpřirozené poměry života lidského, jelikož přirozené jest podřaděno nadpřirozenému. Závěr týž, jaký v č. 3.

5. Politický úředník, soudce, advokát mají-li řádně vykonávati právo. nemohou býti neznaými náboženství křesťanského, ethiky filosofické a psychologie. Také jest jim slyš čerpati z ethiky a náboženství, chtějí-li poctivě a zmužile právo vykonávati.

6. Lidská auktorita těch, kteří právo pozitivné vykonávají, spočívá na auktoritě Boží, o které jedná ethika filosofická a náboženství křesťanské.

7. V žaláři a na popravišti přijímá kněz katolický zločince, kteří spravedlnosti lidské dosti učinili, aby jim pomohl, aby také spravedlnosti Boží dosti učinili. A tento kněz katolický jest vychovancem theologické fakulty anebo theologického ústavu biskupského, s fakultou v učivu na roveň postaveného.

Uvažujme nyní stát.

1. Stát, který jest podle výměru právnického přirozená dokonalá společnost více rodin, obcí a okresů, spojených k užívání práva a k docílení obecného blaha, nemůže býti atheistický. Již výměr jeho předpokládá náboženství, jak lze dokázati. Abych se zmínil jenom o jednom požadavku, atheisté sami neutvoří nikdy mravní společnost, jakou stát býti má, jelikož ateismus trhá mravní svazky, jež lidi spojují. Čím dokonalejší náboženství, jež spojuje členy, tím jest dokonalejší jejich společnost. Avšak náboženství křesťanské jest nejdokonalejší, jediné pravé a pravdivé. Toto však se vykládá na fakultě theologické, katolické. Je tedy souvislost mezi fakultou theologickou a právnickou.

2. Stát má svůj původ od Boha, Jenž přirozenosti lidské vštěpil nejen schopnost, ale také pud k utvoření státu, Jenž státu anebo jeho správcům uděluje bezprostředně práva svrchovanosti nad občany, Jenž stát zachovává a řídí, Jenž státu vytkl za cíl nejvyšší přispívati k zevnější oslavě Boží. Proto je stát povinen uznati Boha svým původcem, zachovavatelem a cílem nejvyšším, Jemu děkovati a se klaněti, Jej za požehnáni prositi.

3. Stát má k vůli sobě pečovati o náboženství, jež jest jeho základem nezbytným. Nezbytná jest ve státě úcta ku patřičné auktoritě čili vrchnosti, spravedlnost, věrnost, pravdivost, střídmost, láska bliženská, zkrátka řád mravní. Avšak

veškerý řád mravní spočívá na náboženství. Proto jest náboženství základem státu nezbytným.

4. Stát má pečovati o náboženství k vůli občanům. Účelem státu jest, hájiti práva a podporovati všechny společné zájmy oprávněné. Avšak nejvyšším a nejdůležitějším zájmem občanů jest náboženství, bez něhož občané nemohou se státi šťastnými ani zde na zemi, ani na onom světě.

Kterak má stát pečovati o náboženství, vykládá blíže filosofie křesťanská ve své morálce. A které náboženství jest jediné pravé a jediné pravdivé, vykládá církev katolická. Obojí pak, filosofie a náboženství jest předmětem fakulty theologické, katolické.

5. Stát jest vydán mnohým nebezpečným a zhoubným proudům: socialismu anarchismu, tyranii, revoluci. Neubrání se jim bez náboženství.

6. Státu služkou není náboženství, není církev katolická, hlasatelka náboženství. Poměr mezi státem a církví katolickou vykládá zcela uspokojivě a pravdivě theologie katolická na fakultě podle zásady: Dávejte císaři, co jest císařovo, a Bohu, co jest Božího. Zásady tohoto poměru jsou tyto: 1. Dvojí moc ustanovil Bůh, kterou by pokolení lidské bylo řízeno, církevní a občanskou; církevní, která by spravovala záležitosti náboženské, občanskou, která by spravovala záležitosti občanské. 2. Obě jsou nejenom od sebe různé, ale také každá ve svém oboru nezávislou a svrchovanou. 3. Církev a stát mají svorně se vespolek snášeti a podporovati. Zájmy společné at obstarávají tak, aby vyhověno bylo jak zákonu nadpřirozenému, od církve zastoupenému, tak přirozenému, státem zastoupenému. 4. Církví poddáni jsou ve věcech víry a mravů nejen občané, ale také vladaři občanů. 5. Církví přislouží míti statky časné a hmotné, kterými by směřovala ku statkům věčným a duchovým, jakož i jimi samostatně vládnouti.

Zdaž tedy nesouvisí fakulta theologická s právníkou?

7. Souvislost práva a státu, předmětů fakulty právníké, s náboženstvím, předmětem fakulty theologické, katolické uznávají mnozí. Slyšme hlasy některých!

Aristoteles nazývá péči o náboženství první úlohou státu. Plato dokazuje ve svých spisech velmi často, že jest náboženství státům nevyhnutelno. Žádá, aby nejtěžší tresty byly ukládány těm, kteří zamítají jsoucnost božství anebo tvrdí, že božství se nestará o lidi. Tvrdí, že spořádaný stát hlavně a především pečovati má o náboženství, že, kdo náboženství hubí, základ lidské společnosti hubí. — Plutarch nazývá náboženství svazkem každé společnosti a základem zákonodárství a tvrdí, že jest možnější město bez půdy, než stát bez náboženství. — Cicero tvrdí, že Římané více svou zbožností než udatností a moudrostí zvítězili nad národy, že bez náboženství nemůže trvati ani věrnost, ani spravedlnost. — Valerius Maximus praví, že bylo vždy zásadou Říma náboženství dávatí přednost před všemi ostatními dobry, také nejvyššími a nejslavnějšími. — Washington veřejně a úředně prohlásil: Podporami obecného blaha nejnuttnějšími jsou náboženství a mravnost. Není přitelem vlasti, kdo tyto dva hlavní základy společnosti lidské vyvrací. — Rousseau ačkoli nenáviděl křesťanství, přece pokládal všeobecné náboženství za nezbytný základ státu a žádal, aby, kdo náboženství zavrhne, byl ze země vypověděn, ano i smrtí potrestán. — Sám Voltaire tvrdí: Kde jest spořádaná společnost, tam jest náboženství nezbytné. Zákony bdi nad veřejnými zločiny, náboženství nad tajnými. Kdyby neznabohové (a Voltaire sám byl neznaboh) světem vládli, rovnali by se ďáblům. A proč Napoleon porazil

revoluci se snažil opět všemi prostředky, ovšem dle svého způsobu, ne zcela církevního, zavéstí víru v Boha a náboženství? Zdaž ne proto, že byl pevně přesvědčen, že stát bez náboženství nemůže trvati? — Herder napsal: Bez římské hierarchie byla by Evropa snad se stala zemí despotickou, jevištěm věčné nesvorlosti, mongolskou pouští. — Leibnitz napsal: Chceme-li, aby se vrátil zlatý věk, musíme k urovnání různic mocnářů založiti rozhodčí soud, jehož předsedou by byl papež, který byl druhdy pravým soudcem mocnářů křesťanských. — David Urquhart, anglický státník, psal anglicky a francouzsky o nutnosti, právu a povinnosti papežova předsednictví v rozhodčím soudu nad státy a poslal tento svůj spis papeži Piu IX. s uctivou prosbou, tvrdě, že kromě papežské auktority není jiné, která by stačila, postarati se o mezinárodní právo států a že k tomu jest povolán budoucí církevní sněm katolický všeobecný; takto prosí papeže: Abys ku pomoci přispěl nešťastníkům, kteří zla, jež sami sobě připravili, ani snášeti, ani hojiti nemohou, za to Tebe prosím, dovoláváje se Tvé královské důstojnosti, Tvého starého práva, památky minulosti, města, sídla panovníčského, ve kterém přebýváš, jazyka samého, kterého užíváš.

Proto když r. 1825. právníci university pražské byli v aule immatrikulováni, pravil k nim děkan právnické fakulty, JUDr. J. M. Mraczek v akademické řeči, že mají míti náboženství, v Boha doufati, Jeho přikázání plniti vědouce, že počátek moudrosti jest bázeň Boží, že zbožnost krásí každý věk, že každý člověk musí míti náboženství. V této řeči dokazoval, že politický úředník, soudce, advokát ve svém povolání mají potřebi náboženství, že kromě jiných ctností má je zdobiti zbožnost. Ve svém spise »Padesát profesorů vysokých škol, upřímných katolíků v 19. století« uvádím profesory právníky, kteří přesvědčení katolické harmonicky spojovali s právnickým věděním: Bayer, Bernhard, Buss, Delcour, Haller, Jarcke, Linde, Moy, Phillips, Thonissen, Walter. Z nich zvláště připomínám Thonissena, jenž na sněmu promluvil tato slova: »Jsem katolíkem až do posledních žilek svého srdce. Kdybych měl vycediti svou krev až do poslední kapky, abych potvrdil svou víru, neváhal bych ani vtefinu. Moje víra, moje náboženství nikdy neútočilo na samostatnost a svobodu mého rozumu. Bedlivě jsem studoval hlavní záhady filosofické, právnické, historické, národohospodářské, a tyto studie mne přesvědčily nezvratně, že mezi katolicismem a vzdělaností novověkou není žádného sporu právního, že náboženství katolické nikterak není nepřátelské pravidelnému a normálnímu vývoji humanity. Vždycky jsem byl svobodným a zůstanu ještě svobodným. Domníváte-li se, pánové, že budou někdy katolíci dobrovolně poslušni zákona, který se protiví jejich svědomí, jste na omylu. V té příčině jsme nepolepšitelní již dva tisíce let.« — Jarcke, když před svou smrtí, které předcházela těžká a dlouhá nemoc, od něho s trpělivostí právě křesťanskou snášená, přijímal sv. svátosti umírajících, pravil knězi: »Řekněte každému, kdo chce slyšeti, že své největší štěstí jsem našel v církvi katolické, že jsem nikdy nemluvil, nepsal proti svému přesvědčení katolickému, a že jsem býval velice zarmoucen, když se ubližovalo církvi katolické.«

Jaké jsou počátky vědy právní, uslyšíme při fakultě filosofické.

B) Souvislost s fakultou lékařskou.

1. Lékař jest znalý věd přírodních a fysiky. Jak uslyšíme při fakultě filosofické, vedou tyto vědy k poznání, že Bůh jest a jaký jest. Toto poznání jest dokonaleno a na vyšší stupeň přivedeno náboženstvím křesťanským.

2. Lékař nabývá v anatomii a fyziologii o těle lidském výborných vědomostí, aby mohl léčiti. Avšak jako člověk nemůže na nich přestati; aby tělu lidskému dokonale porozuměl, musí ve filosofii křesťanské dospěti k poznání duše lidské. Duši pak spojené s tělem nemůže dokonale rozemti bez Boha, o Němž jedná filosofie křesťanská a náboženství křesťanské.

Z těchto dvou příčin souvisí fakulta lékařská s theologickou, kde se přednáší filosofie křesťanská a náboženství křesťanské.

3. Lékař zná vědecky nemoci lidské, v čem záleží a kterak vznikají; a to mu dostačí k léčení. Avšak jako člověk táže se po vzdálenějších příčinách, až i po poslední, jakož i jakou cenu mají pro člověka nemoci, jaký prospěch jemu přinášejí. Dostatečnou odpověď jemu dávají filosofie křesťanská a náboženství křesťanské.

Závěr jest tentýž, jaký v č. 1. a 2. Podobně se zavírá v následujících bodech.

4. Lékař zná pro lidské nemoci léky a způsob léčení, aby mohl s dobrým výsledkem je léčiti. Avšak jako člověk rád by věděl, odkud mají léky svou působnost léčivou. Tu jej odkazuje filosofie křesťanská a náboženství křesťanské k Pánu Bohu, neskonale mocnému, moudrému a dobrotivému stvořiteli přírody, Jenž o blaho lidstva pečuje.

5. Lékař, jenž přestává na nejbližších příčinách přírody, těla lidského, nemoci a léků, může se státi materialistou a atheistou a tak upadnouti do největší pošetilosti. Avšak filosofie křesťanská jej učí vystupovati od příčin nejbližších ku vzdálenějším, aby takto dospěl rozumně a vědeckou důsledností k příčině poslední, nejvyšší. Tak se uvaruje materialismu a atheismu a nabude pravé moudrosti. Dalším pak badáním filosofickým a historickým pozná pravdu nadpřirozeného náboženství křesťanského.

6. Každý člověk potřebuje pro své povolání vzoru, podle něhož by se řídil. Také lékař. A který lékař by člověku lékařem mohl sloužiti za lepší vzor, než Bůh lékař, Pán Ježíš, Jenž uzdravoval nemocné? Ovšem člověk lékař nemůže činiti zázraků, jako Bůh lékař, aniž může nepožadovati odměny, jako Bůh lékař. Ale může následovati lásku Pána Ježíše k nemocným, Jeho pečlivost, soustrast a trpělivost. A o Pánu Ježíši mluví náboženství křesťanské.

7. Lékař jsa jako člověk a jako lékař upřímným křesťanem, katolíkem, modlí se, by Pán Bůh žehnal jeho léčení, mluví křesťanská slova útěchyplná k nemocnému a pečuje o to, aby nemocný byl před smrtí v čas zaopatřen. Tomu jej učí náboženství křesťanské.

8. Lékař šetří ve svém povolání lékařském morálky, a to filosofické a křesťanské. Obojí se vykládá na theologické fakultě.

9. Náboženství křesťanské čili katolické mocně podporuje lidské umění lékařské a jest pomocníkem lékaře.

a) Náboženství chrání člověka, aby se neoddal onanii a pohlavním nepravostem, které mívají v zápětí nemoci syfilistické, a když nedbaje na náboženství, do nich upadl a nemoc syfilistickou si ulovil, povzbuzuje a sílí ho náboženství, aby opustil cestu nepravosti a při lékařském léčení se opět pozdravil. Jest dobře léčiti neblahé následky onanie a nákazy syfilistické; ale mocněji působí náboženské pohnutí a prostředky. Často se stává, že mladík, jenž se stal atheistou, upadá do smilství a nákazy syfilistické propadá; je to trest za jeho ateismus a spolu napomenutí, aby od ateismu upustil.

b) Pohnutky a prostředky náboženské brání, aby se člověk nestal alkoholikem, anebo alkoholíka na dobrou cestu přivádějí. Pouhé rozumování o záhubném alkoholismu vždycky nestačí. Jest ovšem také dobře, užívati proti alkoholismu přirozených prostředků. To však tvrditi lze, že náboženství mocněji působí. Spojítež se obojí prostředky.

c) Neurasthenii nestačí léčiti toliko radou lékařskou; přistoupení musí úvaha zdravého rozumu čili zdravá filosofie (a takovou jest křesťanská) a náboženství (a dokonalým, zcela pravdivým jest křesťanské). Ke zdravé filosofii a náboženství odkazuje neurasthenika prof. dr. Hilty, ač uznává potřebu lékařské pomoci. Nedostatek zdravé úvahy rozumové a úpadek náboženství jest za našich časů příčinou, že neurasthenie jest tak velice rozšířena.

d) Podrží-li člověk úvahu zdravého rozumu podle filosofie křesťanské a náboženství křesťanské, uvaruje se choromyslnosti v okolnostech, ve kterých stane se obětí choromyslnosti jiný, jenž jest bez oné úvahy a bez onoho náboženství. V choromyslnosti pak samé budiž útočiště bráno nejen k lékaři, ale také ke zdravé úvaze rozumové, za kterou ovšem potřebí jest Pána Boha prositi, a k náboženství. Vroucí modlitba, pevná důvěra v Boha, synovská odevzdanost do vůle Otce nebeského podporují úspěch rady lékařské.

e) Lékař si přeje, aby nemocný, jenž jeho radou chce se řídit, byl trpěliv a myslí klidné, jelikož trpělivostí a myslí klidnou prostředky lékařské nabývají větší působnosti. Avšak trpělivost a mysl klidná jsou účinkem zdravé úvahy a právého náboženství.

f) Ví-li nemocný, že jeho nemoc jest nezhojitelná, co jiného jej může potěšiti a od sebevraždy zachrániti, než zdravá úvaha rozumová a náboženství křesťanské? Bez obojího prostředku dopustí se nemocný sebevraždy, hřichu nejtěžšího.

g) V nemocnici a blázinci působí vedle lékaře kněz katolický, a to s dobrým výsledkem, jak mnozí lékaři uznávají a veřejně dosvědčují. Ovšem záleží velice na tom, aby lékař netoliko knězi nepřekážel, ale jej také, pokud možno, podporoval. A jsou také mnohé případy této svornosti mezi lékařem a knězem. Zajisté dobře jest nemocným a choromyslným, když lékař a kněz konají své povinnosti a když jeden druhého si váží.

10. Když nemocný jest blízek smrti, nemůže lékař více pomáhati. Tu jest jediným pomocníkem kněz katolický, jenž nemocného zaopatřuje sv. svátostmi umírajících, jej útěchou náboženskou sílí a na cestu do věčnosti připravuje, aby se mu dostalo věčné blaženosti. Kněz má přikázáno, nemocného při zaopatřování co možná nejvíce šetřiti a jemu přijímání sv. svátostí usnadniti; proto se často stává, že nemocný netoliko nebývá znepokojen, ale že nabývá klidu a svou věčnost knězi projevuje. Ano ani po smrti neopouští náboženství křesťanské, katolické člověka, jelikož za mrtvé se obětují: mše sv., modlitba a dobré skutky. Také pozůstalým příbuzným a přátelům přináší náboženství křesťanské útěchu.

Z toho všeho jde na jevo, že theologická fakulta souvisí s lékařskou.

Ve svém spise »Padesát profesorů vysokých škol, upřímných katolíků v 19. století« uvádím profesory lékaře, kteří přesvědčení katolické harmonicky spojovali s lékařským věděním: Dupuytren, Aug. Fabre, Hairion, Lefebvre, Michaux, Nussbaum, Recamier, Ringseis, Veith. Z nich volíme Michauxa, abychom vylíčili jeho smýšlení katolické: Jestliže Michaux, výtečný profesor, výtečný operátor, svědomitostí hrdinskou, 55 let až do smrti trvajícím, plnil povinnosti povolání

professorského a operatérského, plnil touže svědomitostí povinnosti křestana katolického. Zvláště však, když před svou smrtí onemocněl, projevil mysl zbožnou. Neboť ačkoli nemoc jeho nezdála se býti k smrti, žádal již druhý den své nemoci sám, aby byl sv. svátostmi umírajících zaopatřen. Knězi, který pravil, že není na kvap, odpověděl: Nyní jsem při plném vědomí; nelze věděti, co se může přihoditi. Když byl zaopatřen, pravil: Nyní jsem úplně spokojen. Ještě žil 10 dní; v této době neprojevil nátku, ani zármutku, ani nepokoje. Jeden z jeho přátel důvěrných se ho tázal: Nebojíte se smrti? Načež odpověděl prostě: Zdali pak jsem se kdy čeho báil? Tak umíral křesťanský hrdina, který toužil po vlasti nebeské. Po celý svůj život věren byl Bohu a církvi Kristově, katolické, a před svou smrtí smířil se s Bohem; nebylo mu tedy se báti smrti. Sám byl lékařem křesťanským a činil takovými své posluchače. — Na české universitě byl professor MUDr. Vil. Weiss upřímným katolíkem.

Jaké jsou počátky vědy lékařské, uslyšíme při fakultě filosofické.

C) Souvislost s fakultou filosofickou.

Na filosofické fakultě se přednášejí: filosofie, paedagogika, aesthetika, mathematika, fysika, astronomie, přirodní vědy, historie, filologie, umění.

Svémi počátky souvisí vědy fakulty filosofické, jakož i věda právní a věda lékařská, zkrátka všechny vědy světské, také umění s náboženstvím, o němž ph. professor dr. Willmann dokázal ve svém díle *Geschichte des Idealismus I.* svazek, str. 1—262 z nejstarších památek literárních, že z něho původ svůj mají.

Původ vzdělanosti lidské lze si mysliti takto:

První rodiče pokolení lidského, kteří byli jedni od Boha stvořeni, byli na těle a duchu dospělí; proto se těšili z ideí, od Boha sobě vlitých, o sobě, Bohu a světu, pokud jim bylo potřeba, aby sami dále mysleli a dítky vychovávali. Bůh s nimi a jejich potomky obcoval nadpřirozeně dílem přímo, dílem skrze prostředníky a dal jim náboženství nadpřirozené, ve kterém obsaženy byly také přirozené pravdy o Bohu, člověku a světě, jako podklad pravd nadpřirozených. Když pak pokolení lidské se rozešlo na různé národy, podrželo památku o této prvotní době předhistorické, která předcházela tvoření mytů a spekulaci, a podrželo tradice o prvotním, společném náboženství, vzdělávajíc, přetvářejíc a měníc je v mythech rozmanitě, jak pozorujeme v řecké mantice a telestice, v moudrosti egyptské, chaldejské, perské a indické. Jenom v národě vyvoleném, s kterým Bůh nepřestával nadpřirozeně obcovati, neporušeny se zachovaly a dále vyvíjely pravdy přirozené a nadpřirozené, kdežto u ostatních národů pohanských s nepravdou se mísily a porušení braly. Přirovnávajíc prvotní tradice mezi sebou a s tradicemi národa vyvoleného, shledáváme příbuznost mezi nimi a společný původ a poznáváme pravý smysl jejich.

Kdežto prvotní tradice pokládati sluší za předhistorické počátky vzdělanosti, na kterých se dále stavělo, jsou práce starých theologů, jež Plutarch nazývá nejstaršími filosofy, svazkem, jenž spojuje ony tradice s filosofii spekulativnou. Po intuici věstců následovala explikace theologů a po explikaci spekulace filosofů. Klassičtí národové rozeznávají tři druhy theologie: zákonodárnou, ze které vzešly vědy posvátné, později světské, mythickou, ze které vzešlo básnictví, a fysickou, o přirozenosti (fysis) Božské jednajíc, ze které vzešla filosofie. Proto sluší nazvati

prvotní náboženství, v tradicích zachované, praotcem, theologii matkou všeliké vzdělanosti lidské světské, též filosofické.

Prvotní náboženství se zachovalo a vyvíjelo bez pohromy ve Starém Zákoně a v Novém Zákoně bylo dokonáno, aby dále trvalo v církvi Kristově, katolické. Toto pak náboženství se přednáší na fakultě theologické, katolické.

Proto souvisí fakulta theologická, katolická se všemi vědami a uměními, když uvažujeme jejich počátky.

Uvažujme nyní rozkvět věd a umění, zdali souvisí s fakultou theologickou.

Theologie katolická souvisí s fakultou filosofickou I. skrze filosofii křesťanskou, která spočívá na vědách zkušebných, na fakultě filosofické vyšetřovaných, a na fakultě theologické se přednáší, II. skrze vznik náboženství křesťanského, jehož skutečnost jest zajištěna historií, na fakultě filosofické přednášené, a III. skrze jeho obsah, který výzkumům věd zkušebných, na fakultě filosofické přednášených, neodporuje. Zvláště pojednáme o filosofii, jež jest středem fakulty filosofické.

I. Filosofie křesťanská.

A) Výměr, jméno a obsah její.

Jednajíce o filosofii křesťanské musíme v tomto pojednání přestati na stručném výkladu.

Filosofie křesťanská jest věda o posledních příčinách všeho, co jest, přirozeným světlem rozumu lidského zjednaná. Tento výměr jest netoliko slovní, z etymologie slova čerpaný, ale také věcný, čerpaný ze skutečnosti všeho, čím byl utvořen a co v něm se vyskytuje. V tomto výměru, zdravému rozumu lidskému se zamlouvajícím, se shodují všichni filosofové křesťanští, kteří své úloze jasně a určitě poznané na základě zkušenosti podle zásad logických vyhovují a soustavu jednu tvoří, pro život plodnou. Avšak filosofové protikřesťanští jsouce nesvorní v úloze, filosofii příslušné, a v jejím výměru kladou v téže době vedle sebe soustavy mezi sebou nejodpornější a sami svou vlastní filosofii mění netočíce nic pro život plodného.

Jméno své nemá filosofie křesťanská odtud, že by jednala o náboženství křesťanském anebo že by byla pouze od křesťanů a pouze pro křesťany. Neboť jsouc vědou rozumovou zabývá se podle zákonů logických tím, co nám poskytuje zkušenost přirozená, pátrajíc po příčinách vzdálených, až i posledních, po jedné příčině nejvyšší na základě věd zkušebných, které zkoumají příčiny blízké. Proto je též vědou všelidskou, jejíž závěry činiti a pravdivými shledati může každý vzdělanec rozumu fádne užívající.

Důvody názvu filosofie křesťanské jsou tyto :

Dříve než náboženství křesťanské, připraveno byvši Starým Zákonem, povstalo, bylo u některých národů filosofováno, jako u Indů, Peršanů, Číňanů, Egypťanů, Řeků. Zvláštní však paměti hodni jsou tři filosofové řečtí, Sokrates, Plato, Aristoteles, kteří jediní pravé filosofii, jako vědě, položili základy a nesmrtelných zásluh sobě získali o pravou filosofii; avšak co vyzkoumali, nebylo bez nedostatků, nebylo úplné, aniž bylo dále zdokonalováno, jelikož po nich se zvrhla filosofie řecká v pantheismus, materialismus, skepticismus, eklekticismus a synkretismus. Pravou filosofii vzdělávali na základech od Sokrata, Platona, Aristotela položených vedle theologie křesťanské učenci křesťanští, kteří osvíceni jsouce Starým a Novým Zákonem, vedle pravd nadpřirozených v sobě držícím také pravdy přirozené, a

nemísíce víru s vědou, souladně spojovali poznání filosofické a theologické. Proto se zove filosofie křesťanskou.

Druhá příčina záleží v tom, že pravá filosofie slouží za úvod do theologie křesťanské a učí theologa spekulovati a soustavně učení Kristovo pojednávatí.

Slyšme třetí příčinu. Je-li pravá filosofie z těchto dvou příčin křesťanskou, podržuje své zřídlo, z něhož čerpá, svou metodu, které zkoumajíc užívá, a pravdy, jež poznává; křesťanství jí nejen svobody a práva nezbavuje, pokud se drží v mezích sobě příslušných, ale také obojí hájí a filosofovati za povinnost prohlašuje. Než, učení Kristovo, jež v sobě chová vedle pravd nadpřirozených také základní a nejvyšší pravdy přirozené, jest filosofii polární hvězdou, která nepřipouští, aby lodník zbloudil. Dobře tedy učiní filosof, zkoumající ony pravdy přirozené, přihlíží-li k učení Kristovu, od církve katolické hlásanému; z důvodů rozumových se přesvědčí, že může přijmouti pravdy přirozené, jež učení Kristovo v sobě chová vedle pravd nadpřirozených. Toť zajisté další důvod, pro který filosofie slouží křesťanskou.

K tomu přistupuje čtvrtá příčina, že jako křesťanství, tak i filosofie pravá platí pro všechny národy. A zajisté potvrzují dějiny, že, kdekoli přijato bylo křesťanství, od církve katolické hlásané, tam se pěstovala pravá filosofie; kde však bylo potlačeno nevěrou anebo rozkolem anebo kacířstvím, tam také zanikla pravá filosofie. Z této příčiny mohla by sloužit filosofie katolickou.

Slyšme příčinu pátou. Jako křesťanství má stejné trvání, jaké pokolení lidské, jelikož bylo založeno při vzniku pokolení lidského, potom připraveno, a to kladně u národa židovského, záporně u pohanů, aby od Krista Pána bylo zavedeno a v církvi katolické pro všechny časy a národy uloženo: tak i pravdivé filosofování začalo s prvním člověkem, zavinuté obsaženo bylo v nadpřirozeném zjevení Božím Starého Zákona, od pohanů Sokrata, Platona, Aristotela rozvinuté a vědecky připraveno, posléze od křesťanských učenců vzděláno, aby nikdy nepřestalo v církvi katolické, právě křesťanské, které jest zaslíbeno ustavičně trvání.

Šestou příčinou jest, že filosofie vznikla z náboženství prvotního, ve kterém spočívají základy náboženství křesťanského.

Mohla by však filosofie křesťanská sloužit aristotelicko-thomistická podle dvou hlavních vzdělavatelů jejích: Aristotela a sv. Tomáše Akvinského.

Podle zkušenosti a zákonů logických drží v sobě filosofie křesťanská tyto nauky jako části: logiku formálnou, která vyšetřuje správnost našich myšlenek čili pravdu formálnou, logiku kritickou, která uvažuje a posuzuje obsahovou stránku pravdy našich myšlenek, jejich platnost; metafysiku, která od myšlenek se obrací ku světu skutečnému, aby zkoumala věci mimo mysl naši bytující, hledajíc jejich příčiny vzdálenější, až i jednu poslední, a to metafysiku obecnou, která uvažuje nehmotnost obecnou, ve všeobecninách obsaženou, pokud jsou mimo mysl naši, metafysiku o přirodě, metafysiku o duši lidské, metafysiku o Bohu; posléze morálku filosofickou. Tyto části činí jeden celek souladný; není jich více ani méně; žádná nesmí býti vynechána.

Filosofie protikřesťanská čili přečetné její soustavy mluví o částech jejích zcela jinak, nepravdivě; Kant a jeho stoupenci, abych užil příkladu, veškerou metafysiku z filosofie vyloučili.

B) Pravdivost filosofie křesťanské.

1. Její vědeckost.

Filosofie křesťanská jest věda v širším smyslu, jelikož jí docházíme jistotného poznání pravdy, v jednotném a uspořádaném celku sestaveného. Jest věda v užším smyslu, jelikož vyšetřuje a odůvodňuje vědění, jež vychází ze zřejmosti vnitřní, jež přirozenou mohutností lidskou se nabývá, jež chápavosti rozumu lidského jest přiměřeno. Jest věda dokonalá, jelikož věc vykládá příčinou anebo důvodem dostatečným, jelikož od příčiny nejbližší vystupuje ku příčině vzdálenější, až dospěje ku příčině nejvyšší, jejíž poznání rozum lidský úplně uspokojuje, jelikož jedná o všech věcech, jež a pokud člověk poznati může.

Filosofie křesťanská jsouc rodem jedna a zahrnujíc v sobě více věd, specificky rozdílných, pečuje o to, aby všechny části její soustavy vyplývaly z jednoho středu a tvořily jeden celek organický, aby její vývoj řízen byl jistými zásadami, aby její závěry, čerpané ze zkušenosti podle zákonů logických, se těšily ze zřejmosti a jistotu probouzely, aby jednotlivé části její soustavy patřičně položeny byly, každá na svém místě, aby její soustava nepostrádala jasností, hloubky vědecké a jednoduchosti.

Filosofie křesťanská jest věda přirozená, t. j. z přirozenosti věcí čerpaná, přirozeným světlem rozumu lidského přirozeně nabytá. Jest věda obecná, jejíž předmět jest obecně dán, nejsa závislým na vůli lidské. Jest věda věcná, jelikož se zabývá věcmi samými, toliko v logice formální jsouc formální. Jest věda rozumová, jelikož spočívajíc na vědách zkušebných, jejichž předměty jsou smyslům přístupny, vykládá věci, jež jsou přístupny toliko rozumu.

2. Poměr filosofie křesťanské k ostatním vědám přirozeným.

Poměr filosofie křesťanské k ostatním vědám přirozeným jest v jejím výměru naznačen slovy: o posledních příčinách všeho, co jest. Neboť má-li filosofie křesťanská zkoumati poslední příčiny, musí známost příčin bližších přijímati od ostatních věd přirozených, které se bližšími zabývají. Má-li filosofie křesťanská míti předmětem svým vše, co vůbec jest, musí známost jednotlivých oborů věcí přijímati od ostatních věd přirozených, které se zabývají jednotlivými obory věcí. Ale také opakem kdo chce znáti důkladně jednotlivou z ostatních věd přirozených, nemůže postrádati známosti všeho, co vůbec jest, kterou mu podává filosofie, poněvadž obor jeho jest částí celku.

A) Nejprve uvažujme vědy zkušebné, jednající o přírodě a člověku. Jejich výzkumy pravdivé a jistotně dokázané jsou filosofii křesťanské podkladem, na kterém by podle zákonů logických užívajíc při svých úsudcích pravd ze zkušenosti známých a zásad samozřejmých se dopátrala pravd, rozumu, ne také smyslům přístupných. Látku od nich poskytnutou filosof křesťanský vyšetřuje, aby podle zákonů logických vyzkoumal důvody všech věcí vzdálenější, až i poslední, puzen jsa touhou, od přirozenosti vštěpenou, poznáním důvodů nejvyšších a příčiny poslední dopátrati se pravdy, ve které by rozum jeho odpočinul.

Liší se tedy filosof křesťanský od protikřesťanských filosofů idealistických, Fichtea, Schellinga, Hegela, kteří neuznávajíce pravdy objektivné, pravdy předmětů samých se týkající, pravdu filosofickou vysoukávají z lidské mysli samé. Liší se od protikřesťanských filosofů pochybovačů, skeptiků, na př. Herbarta, kteří považující zkušenost za veskrze klamnou a odporů plnou na půdě úplného skepticismu staví vědu filosofickou.

Vším zajisté právem vychází filosof křesťanský odtud, že poznání naše má dvě příčiny účinné: předmět poznáný a podmět poznávající, že jest předmět jakýmsi otcem, podmět matkou a poznatek dítkem; vším také právem zamítá pochybovačství naprosté jako nerozumné, poněvadž filosofujícímu neposkytuje žádného podkladu, žádné půdy. Proto nemůže filosofie rozumná, jakou chce být křesťanská, postrádati věd zkušebných, jež pravdu věcí samých, smyslům přístupných, uvažují a pro ně jako pro účinky hledají nejbližší příčiny, nechce-li stavěti ve vzduchu zámek.

Zasluhuje tedy našeho uznání filosofie křesťanská, že staví na základě zkušenosti zevnější a vnitřní, vědami zkušebními vyšetřené. Naproti tomu Kantovi a jeho stoupencům, kteří neuznávají pravdy objektivní, ve věcech samých obsažené, přisvědčiti nelze, a učenci, kteří vědami zkušebními se zabývají, musí se odvrátiti od Kanta a jeho stoupenců, kteří jim odjímají pravdu jsoucnosti a bytnosti předmětů jejich zkoumání.

Vystoupíme-li od věd zkušebných k vrcholu vědění lidského, filosofii křesťanské, sestupujeme nazpět od filosofie této ku vědám oněm. A tu se setkáváme s mnohými vlivy blahými.

Neboť 1. poskytuje filosofie křesťanská všestrannou, všelidskou vzdělanost, kteréž učenec, jedním oborem zkušenosti zaměstnaný, jsa člověkem postrádati nemůže.

2. Jelikož vědění ducha lidského nesmí sestávati z jednotlivých oborů nespojitých, jest potřebí svazku, kterým by všechny obory tvořily souladný celek; a tuto službu jim prokazuje filosofie křesťanská.

3. Každá věda zkušební mnohé pravdy předpokládá, kterých nedokazuje a na kterých přece staví budovu myšlenek. Co jednotlivé vědy zkušební předpokládají, to filosofie křesťanská vyšetřuje a odůvodňuje.

4. Mohou se do jednotlivých věd zkušebných vloučiti nedostatky a chyby, jimž se vyhne učenec pomocí filosofie křesťanské.

5. Učenec důkladněji porozumí své vědě zkušební, spojil-li svou učinnost se známostí filosofie křesťanské.

6. Posléze pobízí filosofie křesťanská učence, aby ve své vědě zkušební pokračoval, a jemu pomáhá, aby s prospěchem pokračoval.

Pročež s prospěchem svým mohou důvěřovati vědy zkušební filosofii křesťanské, která od nich vychází a k nim opět se vrací. Kdežto filosofie protikřesťanská vědám zkušebným škodí, křesťanská jim prospívá, tak že pohrdá-li jí učenec, učinnost jeho vezme velikou škodu, jelikož se zvrhne v hrubé hmotářství, jež kope rozumu lidskému hrob.

B) Podruhé uvažujme matematiku, v jakém poměru jest k filosofii křesťanské. Ona je této velice vítána z dvojnásobné příčiny. Neboť matematika zdokonaluje vědy zkušební, jež čím jsou dokonalejší, tím více filosofii prospívají, a jest filosofovi výbornou školou učic jej přesně logicky mysliti a abstrahovati. Jest jakýmsi přechodem od věd zkušebných ku filosofii; její abstrakce jest mezi abstrakcí věd zkušebných a abstrakcí filosofickou. Opakem slouží filosofie mathematice, jelikož dokazuje a vysvětluje pojmy, jež matematika předpokládá: veličinu, vztah, poměr, prostor, čas, nekonečnost. Bez pravdivých vědomostí filosofických matematika ve bludech se ocitne; jedním z bludů jest nerozpoznávání nekonečnosti od nekonečitelosti.

3. Poměr filosofie křesťanské ku vědě nadpřirozené, theologii katolické.

Poměr filosofie křesťanské ku vědě nadpřirozené, theologii katolické, jest naznačen slovy: zjednaná přirozeným světlem rozumu lidského; theologie katolická jest věda, zjednaná nadpřirozeným světlem rozumu lidského. Obě jsou vědami, pokud jimi docházíme jistotného poznání pravdy, v jednotném a uspořádaném celku sestaveného. Avšak filosofie vyšetřuje a odůvodňuje vědění v užším smyslu, vycházející ze zřejmosti vnitřné, vědění o přirozeném zjevení Božím, přirozenou mohutností lidskou přirozeně nabyté, chápavosti rozumu lidského přiměřené; theologie vyšetřuje a odůvodňuje věření v auktoritu Boha nadpřirozeně se zjevujícího, věření ze zřejmosti zevnější se těšící a jistotou provázené, věření činností lidskou a božskou působené, jehož pravdy tajemné přesahují chápavost rozumu lidského po čas života pozemského, věření nadpřirozené s věděním přirozeným souvislé.

Poměr mezi filosofii křesťanskou a theologii katolickou určitější jest tento:

1. Kdežto Schelling, filosof protikřesťanský, se snažil proměnit filosofii v theologii nadpřirozenou a Günther, theolog necírkevně smýšlející, theologii katolickou ve filosofii: sdílí filosof křesťanský s theologem právě katolickým pevně přesvědčení, že se nikdy nepromění filosofie, která vrchol v theologii přirozené, v theologii nadpřirozenou, katolickou, aniž theologie katolická, která svým podkladem má filosofii, ve filosofii. Obě se mezi sebou různí:

a) zřídlem, z něhož se pravdy čerpají. Zřídlem filosofie jest přirozené zjevení Boží, kterým sebe Bůh zjevil ve přírodě a člověku přirozeně, zřídlem theologie katolické nadpřirozené zjevení Boží ve Starém a Novém zákoně;

b) methodou. Methoda filosofická žádá, aby podle zákonů logických se činily zásadami samozřejmými úsudky ze zkušenosti o tvorech; methoda theologie katolické, aby učení církve katolické o nadpřirozeném zjevení Božím bylo z podání Božího poznáno podle zásad hermeneutických;

c) obsahem. Obsahem filosofie jsou pravdy, jež rozum ze zřejmosti vnitřné, ze které se věci samy těší, svým světlem přirozeným poznává. Obsahem theologie katolické jsou kromě pravd, chápavosti rozumu lidského přístupných, hlavně a především pravdy, jež rozum ze zřejmosti zevnější, ze které se těší svědectví Boha se zjevujícího, ne ze zřejmosti vnitřné, věrou nadpřirozenou poznává, pravdy tajemné, které pro člověka každého zůstávají tajemnými po čas života pozemského.

2. Ačkoli filosofie křesťanská a theologie katolická mezi sebou se různí, přece jedna druhé neodporuje.

Filosofové protikřesťanští sice hlásají, že theologie katolická filosofii odporuje a proto pravdivou býti nemůže. Avšak nejsou oprávněni o tom odporu mluvit a onu theologii jako nepravdivou zavrhovati, poněvadž theologie katolická jako věda nadpřirozená stojí nad filosofii, vědou přirozenou, tak že tato není soudcem oné, a poněvadž filosofie protikřesťanské, jež jsou přčetné a mezi sebou odporné, z pravdy se netěší, nesrovnávajíce se se zkušeností a nešetříce zákonů logických. Aniž chce theologie katolická neodporovati filosofii protikřesťanské; byla by věru sama nepravdivou, kdyby jí neodporovala. Není směru mezi oběma; odporovati si vždycky budou mezi sebou.

Ale mezi filosofii křesťanskou a theologii katolickou není odporu.

Neboť a) nemůže filosofie předem dokázat, že Bůh nemůže se člověku zjevití nadpřirozeně tak, aby Jemu člověk rozuměl. Aniž theologie katolická tvrdí, že by člověk naprosto byl neschopen, přirozeným světlem svého rozumu řádně užítí zjevení Boží přirozené poznati.

b) Filosofie vycházejíc od pravého pojmu pravdy, pravdu hledá a nalézá ze zkušenosti zevnější a vnitřné podle zákonů logických zpracované; původcem pravdy poznává býti Boha, Jenž přirozeně se zjevuje v přirodě a člověku. Theologie opět dokazuje důvody rozumovými, že nadpřirozené zjevení Boží jest možné, prospěšné, vztažně nutné a poznatelné, že se stalo v dějinách lidských skutkem na jisto postaveným, že zřejmosti zevnější se těšícím, a že pravá tajemstva, od Boha nadpřirozeně zjevená, nejsou nerozumna. Tot zajisté rozumný podklad, na kterém jest zbudována theologie katolická, jež od víry vychází a při své spekulaci víře se neodcizuje, ale spíše k ní se vrací, jež spravedlivému slibuje, že po smrti se mu stanou tajemstva vnitřně zřejmými.

c) Bůh, Jehož zjevení přirozené poznává filosof, a Bůh, Jehož zjevení nadpřirozené vyšetřuje theolog, jest tentýž; avšak Bůh sám sobě odporovati nemůže.

d) Pravdu má filosofie, pravdu má theologie, ale ne tak, že, co jest v oné pravdivo, v této by bylo nepravdivo, co jest v oné nepravdivo, v této že by bylo pravdivo, jak se domníval Descartes, neboť takový názor se protiví pojmu pravdy a Boha, Jenž jest původce všeliké pravdy, pravda sama. Aniž bylo Cartesiovi, jenž měl dočrý úmysl uhájiti filosofickou pravdu přirozenou a theologickou pravdu nadpřirozenou, tak souditi o pravdě obojí; neboť pravda nadpřirozená předpokládá přirozenou a lze o ní dokázat, že přirozené neodporuje.

e) Odpor mezi pravdou přirozenou a nadpřirozenou jenom tehdy může vzniknouti, když přirozené pravdivým se považuje, co pravdivým není, anebo když nějaká položka se považuje za článek víry katolické, která není od církve katolické takovým článkem prohlášena.

3. Filosofie křesťanská a theologie katolická sebe vespolek podporují.

Neboť A) víra, kterou theologie katolická vyšetřuje, rozumu, který ve filosofii hledá důvody vnitřné, se zamlouvá.

a) Rozum zajisté uznává, že není on sám jediným pramenem lidského poznání přirozeného. Věda a víra jsou nerozlučné družky, které nás po celý život pozemský provázejí ve všech přirozených oborech právě lidských. Věda, které člověk sám svým vlastním badáním nabývá, jest prachuďoučká, ba i nemožná, není-li spojena s vírou, skrze kterou přijímáme od jiných, co vědí; a opět víra jest nerozumna, není-li spojena s vědou, skrze kterou jsme přesvědčeni, že ten, jemuž věříme, jest naší víry hoden. Věřiti netoliko můžeme, ale také máme, ba i musíme, chceme-li svého cíle přirozeného dojíti, chceme-li s lidmi obcovati. Věru, bez víry žádná společnost lidská nemůže ani vzniknouti, ani trvati.

b) Rozum uznává, že, vyžaduje-li dokonalost vědy o tvorech víry, vyžaduje víry také dokonalost vědy o tvůrci; že, máme-li věřiti člověku víry hodnému, máme také věřiti Bohu, jenž ani sebe ani člověka nemůže klamati; že, nemohou-li lidé mezi sebou obcovati bez víry, nemohou ani s Bohem obcovati bez víry.

c) Rozum schvaluje způsob, jakým víra křesťanská vzniká, trvá, se zdokonaluje a v životě se prokazuje.

d) Rozum uznává, že víra křesťanská, od církve katolické hlášaná, není hrobem rozumu, ale šlechetným činem poslušnosti k Bohu a obětí Boha důstojnou,

člověku prospěšnou. Jenom ten, kdo víru křesťansko-katolickou nezná anebo k ní pojal nenávisť z příčiny nešlechtné, může ji nazývatí nerozumnou, slepou. Upřímný katolík ví, komu a proč věří; zná podklad víry, pohnutky uvěřitelnosti a povinnost k věření.

e) Rozum uznává, že nemůže o Bohu všechno chápatí, o bytosti neskonalé, že pravdy o Bohu tajemné nemohou býti nerozumny, že tajemstva božská od církve katolické ku věření předkládaná a vykládaná, nejsou nerozumna.

B) Víra rozumu pomáhá.

Nebot: a) ukazuje rozumu střední cestu, která vede ku poznání pravdy, učíc, že nemáme následovati ani materialistů, sensualistů a skeptiků, kteří platnost rozumu snižují, jelikož prý jenom hmotu poznáváme, jenom mohutnostmi smyslnými obdařeni jsme, jenom pochybovati o pravdě můžeme, ani falešných idealistů a pantheistů, kteří platnost rozumu přehánějí, jelikož prý pravdu tvoříme, a poznání naše prý se rovná poznání Božímu.

b) Víra rozmnožuje obsah lidského poznání přirozeného. Dříve než Syn Boží nám přinesl víru křesťanskou, dostoupila filosofie fecká svého vrcholu ve třech filosofech znamenitých: Sokratovi, Platonovi a Aristotelovi, kteří mnohou pravdu na jevo vynesli. Avšak filosofové křesťanští, jako sv. Augustin, sv. Tomáš Akv. nám otevřeli poklad mnohem bohatší, jelikož zjevení Boží nadpřirozené drží v sobě přirozené. Tohoto pokladu zbavují filosofii filosofové protikřesťanští, kteří víru křesťanskou zamítají; abych užil příkladu, rozbil Kant metafysiku, Dubois-Reymond hlásá agnosticismus, podle něhož prý o hlavních záhadách nic nevíme, nic věděti nebudeme, Hartmann vybíjí »Philosophie des Unbewussten«. Víru, oni tři řečtí filosofové jsou naši úcty hodni, poněvadž upřímně po pravdě bažili, kdežto filosofové protikřesťanští oči před pravdou úmyslně zavírají.

c) Víra nám ukládá povinnost vloh duševních patřičně k svému vzdělání užívatí, ducha svého vědomostmi obohacovati, jimi pravdu poznávati a po nejvyšších příčinách pátrati, zákonů logických šetřiti, naprostého chorobného pochybovačství se varovati. Kdo této povinnosti úmyslně nedbá, jak může a ve svém povolání má, hřeší nejen proti sobě a bližnímu, ale také proti Bohu, původci vloh, pravdy, logiky a předmětů naší zkušenosti. Než, není, co řečeno, toliko naší povinností, ale také naším právem, které víra křesťanská chrání, aby jeho užíváním se pěstovaly vědy přirozené, zvláště filosofie pravá, křesťanská, kdežto filosofové protikřesťanští nám to právo zkracují, hlásajíce, že pravda jest před námi skryta, anebo chyb logických se dopouštějíce a nepravdu za pravdu předkládajíce, nás svádějí, abychom toho práva zle užívali. Zdaž neútočí, abych příkladu užil, Kant, Comte, Spencer proti právu našeho rozumu? Právem tedy pravil Leibniz, protestant: Řím (t. j. víra od církve katolické hlásaná) hájí práva rozumu lidského.

d) Víra zbavuje bludů a pochybností. Před Kristem Pánem učil Pythagoras, že duše lidská se stěhuje po smrti z jednoho těla do druhého, Plato mluvil o duši světové, Aristoteles o věčné hmotě. Akademikové o pravdě pochybovali. Kdežto přijetím víry křesťanské bludy a pochybnosti z filosofie zvolna mizely, vracejí se do ní zamítáním téže víry. Abych uvedl příklad, tvrdí Kant, že rozum theoretický o Bohu a duši lidské neví ničeho; Schopenhauer a Wundt nazývají chtění bytostí světa; podle Spinozy jest jenom jedna podstata, božská, jejíž modifikace jsou dílem tělesa, dílem duchové; podle filosofů darwinistických jest člověk dokonalé zvíře, jeho mravnost se liší stupněm od mravnosti zvířat; Humea, pochybovače,

následovali mnozí filosofové. Jak velice se varují bludů a pochybností filosofové křesťanští, dokazuje, abych uvedl příklad, Sanseverino. Věru, víra křesťanská, podobná jsouc vůdci, hvězdě polární, mostu přes nebezpečnou řeku vedoucím, řídí rozum náš zkoumající, aby rychleji, bezpečněji a vydatněji ku pravdě dospěl, a ukazuje k cíli, jehož má rozum dosáti. A při tom víra nečiní rozumu žádného násilí, šetří jeho práva. Také z té příčiny působí víra křesťanská blaze na filosofii, že oživena jsouc láskou, sprostuje filosofa hříchů, jež brání poznati pravdu, a zdobí jej ctností, která pomáhá rozumu, aby pravdy se dopátral.

e) Víra ve filosofu křesťanském nesobeckou touhu po pravdě rozněcuje a pobudkami šlechetnými jej pobádá, aby snažněji přirozené zjevení zkoumal, aby pravdy nadpřirozené podle analogie pravd přirozených, pokud možno, chápal a spekulaci podroboval, která od víry vychází, víry neopouští a k víře opět se vrací, aby pravdy nadpřirozené proti námitkám hájil. Tímto způsobem činnost rozumu mocně se vzdává a k výsledkům v oboru přirozeného vědění netušeným dospívá. Této výhody sám sebe zbavuje filosof protikřesťanský, an víru křesťanskou zamítá

C) Rozum víře, od teologie katolické vyšetřované, pomáhá.

Neboť: a) dokazuje základy víry, totiž: Bůh jest, může se nadpřirozeně zjevit a má takové vlastnosti, že Jemu věřiti můžeme, ano i povinni jsme; člověk má duši nesmrtelnou, jest k Bohu v poměru náboženském a jest ve své přirozenosti tak porušen, že jest mu vztažnou nutností potřebí nadpřirozeného zjevení Božského.

b) Filosofie učí theologa mysliti abstraktně, vyhledávati z patřičných pramenů články víry, vyjadřovati je patřičnými pojmy a slovy, jakož i vykládati, články víry v jeden celek vědecký sestavovati, jejich pravděpodobnost rozumovou potvrzovati důkazy analogickými a kongruenčními, ovšem tak, aby víře nebylo ublíženo, posléze jich hájiti proti odpůrcům.

c) Odtud patrné, že theolog katolický, má-li býti dokonalý, musí znáti filosofii, musí mít ducha filosoficky vytříbeného, ale tak, aby neproměňoval teologii katolickou ve filosofii a věrným trval víře od církve katolické hlášané. Aniž může býti jinak. Neboť nadpřirozené zjevení Boží nám zaručené a ku věření od církve katolické předložené, jejíž původ Božský spočívá na jistotných důkazech historických, předpokládá zjevení přirozené, s ním souvisí a jest nad ním postaveno; ve svém obsahu, celku harmonickém, drží pravdy přirozené, jež rozum z vnitřných důvodů chápati může, a nadpřirozené, právě tajemné, jež chápavost rozumu našeho přesahující nerozumny nejsou a jež, věříce Bohu, právě a skutečně se zjevujícím, právem přijati můžeme.

d) Než, theolog katolický inouiti musí k filosofii pravdivé, jelikož pravda nadpřirozená nemůže nebýti postavena nad pravdou přirozenou. A pravdivou jest jediná filosofie křesťanská, jak z ní samé vysvítá, jelikož od zkušenosti všelidské, vědecky vyšetřené, vystupuje podle zákonů logických pomocí zásad samozřejmých ku příčinám relativně nejvyšším a k jedné příčině absolutně nejvyšší. Tento svazek mezi teologií katolickou a filosofii křesťanskou je tak těsný, že theolog katolický, přílně-li k protikřesťanské filosofii, od víry katolické se odchýlí, a že theolog katolický pro své učení bludné hledá podklad ve filosofii protikřesťanské.

4. Poněvadž nadpřirozené zjevení Boží stojí nad přirozeným, jest teologie katolická, jež ono vykládá, nadřazena filosofii, jež toto vyšetřuje. Nazývá se tedy

právem pravdivá filosofie křesťanská služkou (ancilla) pravdivé theologie katolické, poněvadž jest jejím podkladem, jako jsou základy podkladem domu. Služkou však jest ve smyslu křesťanském, ne pohanském; Deo servire regnare est, t. j. kdo slouží Bohu, králuje. Než, poněvadž mnozí bez příčiny názvem služby se pohoršují, přirovnáme podle sv. Otců filosofii ku křesťanské nevěstě a theologii katolickou ku křesťanskému ženichu aneb onu k církvi katolické, tuto ke Kristu Pánu. Poměr podřaděnosti není v oboru věd neobyčejný; neboť pořádek, který panovává mezi vědami, mezi sebou souvislými, vyžaduje podřaděnost jedněch a nadřaděnost druhých. Jestliže vědám zkušebným není k potupě sloužiti filosofii, proč by filosofii bylo k potupě sloužiti vědě vyšší? Aníž podřaděnost filosofii škodí; neboť víra katolická nezbavuje filosofii svobody patřičné, spíše ji hájí a před nezávaností a zlým užíváním svobody chrání. A posléze přesvědčili jsme se, že víra katolická, v theologii katolické vyšetřovaná, filosofii ve mnohých příčinách prospívá.

4. Methoda filosofie křesťanské.

1. Filosofie křesťanská vychází a posteriori, t. j. od zkušenosti, o které uvažuje zásadami samozřejmými, jež nemohou býti dokázány aniž důkazu potřebují; bijíce takofka do očí, podle zákonů logických, myslí naši vštěpených, aby přišla ad prius, t. j. k důvodům nejbližším, pak vzdálenějším, až i posledním; načež vrací se a priori ad posterius, aby se přesvědčila o pravdě důvodů a zkušenosti lépe porozuměla.

Touto methodou lze jí se uvarovati všech výstředností a ubíratí se střední cestou, která jediná vede ku poznání pravdy. Jako se říká: in medio virtus, tak se může říci: in medio veritas.

2. Četné soustavy protikřesťanské lze seřaditi ve skupiny podvojných výstředností, mezi kterými drží filosofie křesťanská místo střední. Výstřednosti jsou nepravdivy, ve středu jejich jest pravda.

Tyto dvojice výstředností jsou: nepřepokladnost a nekritičnost, skepticismus a filosofický racionalismus, agnosticismus a progressismus, ontologismus a traditionalismus, empirismus a falešný idealismus, nominalismus a přemrštěný realismus, materialismus a pantheismus, pessimismus a optimismus, saecularismus a theosophismus, eklekticismus a exclusivismus, čirý naturalismus vědění lidského a syncretismus, jež naturalismus a supranaturalismus směšuje, filosofování methodou mathematickou a filosofování methodou fantastickou.

3. Poněvadž filosofie úzce souvisí s povahou právě lidskou a mocně se dotýká všech zájmů právě lidských přirozených, musí filosofie křesťanská, jsouc pravá a pravdivá, t. j. dokonalá, býti pěstována od člověka dokonalého aneb aspoň po dokonalosti bažícího. Tato dokonalost aneb touha po dokonalosti vyžaduje, aby člověk, jež se filosofii oddal, s upřímnou láskou pravdu hledal. K této lásce přistoupiti musí morální ctnosti: ideální směr, smyslnosti odporný, čistota pohlavní, zbožnost a skromnost. Aby člověk na tomto základě dvojím také skutečně moudrosti nabyt, musí za ni Pána Boha prositi, jež jest moudrost sama a původce moudrosti, kterou člověk může a má míti. Plodem filosofie jest morálka; podle ní má filosof křesťanský žiti; nežije-li, odpadne od filosofie křesťanské a stane se filosofem protikřesťanským. Posléze kdo studuje filosofii křesťanskou a obecné dějiny, není-li křesťanem, stane se jím s milostí Boží, a to

katolickým; je-li nekatolíkem, vrátí se s milostí Boží do lůna církve katolické. A pak jest povinen žítí podle víry katolické. Tak spojí s filosofií křesťanskou víru katolickou.

C) Nutnost a prospěšnost filosofie křesťanské.

Filosofovatí t. j. moudrost milovati, po ní bažiti a poznáváním si jí osvojevati jest každému člověku přirozeno a k dosažení dokonatosti a blaženosti právě lidské nevyhnutelno. Avšak filosofování jest praktický výkon, který vyžaduje theorii, filosofii, kterou se obírají jenom někteří k vůli sobě a jiným, aby filosofování bylo dokonalé.

Avšak máme filosofii křesťanskou jednu a filosofie protikřesťanské přečetně. Přesvědčili jsme se, že jediná filosofie křesťanská jest filosofie pravá a pravdivá, rozumová a rozumná, že ostatní filosofie jsou poblouzením ducha lidského, člověku škodlivým, jej od cíle odvracejícím, poblouzením, které nemá býti, které má býti odstraněno.

Proto jest jediná filosofie křesťanská nutna.

Jsouc nutna jest také prospěšna, a to vědám ostatním, uměním, školám a životu obecnému.

Jednajíce o poměru mezi filosofií křesťanskou a ostatními vědami slyšeli jsme, jak velice prospívá ona těmto. Zvláště však si všimněme filosofie dějin a práva, aesthetiky a paedagogiky.

Podle filosofů protikřesťanských, na př. Hellwalda (Kulturgeschichte), jest dějepis jakýmsi přirodopisem, jenž podstatně se neliší od přirodopisu, jehož předmětem jsou zvířata. Je tedy dějepisci, Inoucímu k filosofii protikřesťanské, společnost lidská společností zvířat, která jsou stupněm dokonalejší než medvědi a opice. Avšak dějepisec, vzdělaný filosofií křesťanskou, vidí před sebou společnost lidí, kteří specificky od zvířat se různíce jsou obdařeni rozumem a svobodnou vůlí, pečují netoliko o tělo, ale také a zvláště o potřeby duchové, nepodléhají nutnosti vlivů přirodních a jsou řízeni prozřetelností Boha, otcovsky o ně pečujícího a jejich svobody nerušícího. Dějepisec rozumný musí zahrnouti deismus, hlásající toliko původ člověka od Boha, ale řízení a pečování Boha prozřetelného, dobrotivého a spravedlivého zamítající, a přilnouti ku theismu filosofie křesťanské, chce-li řádně pochopiti a vysvětliti dějiny lidské.

Věda právnická musí spočívati na filosofii; je-li tato nepravdiva, je také ona nepravdiva. Proto chce-li právník právo vykládati pravdivě, musí podkladem míti filosofii křesťanskou, zvláště její morálku. Věru působiti musí na vědu právnickou zhoubně filosofie, která zamítá osobního Boha, původce zákona přirozeného, na němž se zakládá zákon lidský, která auktoritu státní nepodpírá auktoritou Boží, která upírá vůli lidské pravé svobody, která pokládá společnost lidskou za vyšší stupeň společnosti zvířecí. Takové filosofii jsa oddán Bluntschli napsal: Stát musí býti atheistický. Zcela jiného mínění byl Moy právník, jenž filosofii práva »Grundlinien einer Philosophie des Rechtes« čerpal z filosofie křesťanské, dále právníci Bayer, Bernhard, Buss, Delcour, Droz po svém obrácení k církvi katolické, Haller, Jarcke, Linde, Ozanam, Phillips, Thonissen, Walter. Kdo rozumně a spravedlivě přirovná stát, založený na filosofii křesťanské, k státu, založenému na filosofii protikřesťanské, musí přilnouti k onomu, nikoli k tomuto.

Aesthetice poskytuje filosofie křesťanská pevné základy těmto svými naukami: metafysikou o Bohu, psychologii, filosofií přirodní, morálkou filosofickou.

A nemůže jinak býti, jelikož idea krásy, kterou se zabývá aesthetika, úzce souvisí s ideou pravdy a ideou dobra. Podle filosofie křesťanské napsal Jungmann S. J. „Aesthetik“, knihu výbornou, které jeho odpůrci, filosofové protikřesťanští, nemohli odepřít ceny vědecké. Nyní uvažme, jaká jest aesthetika podle filosofů protikřesťanských. Naturalistovi, jenž neuznává nic kromě přírody, jest krásnou toliko příroda, toliko co bije do smyslů; podle něho kochá se krásné umění v obnažených, oplzlých tvarech těla lidského, ženského. Epikureista, rozkošník, pokládá krásu za dokonalost těles smyslně pochopitelnou, která působí smyslnou příjemnost a smyslnou rozkoš. Liberalismus aesthetický neuznává žádného cíle, k němuž by krása, umění krásné směřovalo, jelikož umění jest prý samo sobě cílem neohlížejíc se po pravdě a mravnosti objektivně. Čirý realismus všlámá si v umění krásném holé skutečnosti, nepřihlížeje k hlubšímu významu, ideám. Mlhavý idealismus pěstuje v umění krásném ideje, ale klade je do říše, která ve skutečnosti nebytuje, nazývá je pouhými prázdňými formami, stíny, sny. Posléze jako rozumu odporuje pantheismus, tak odporuje rozumu i pantheistický názor o kráse a umění krásném; neboť krása nemůže býti totožností nekonečného a konečného, pomyslného a věcného, nutnosti a svobody, totožností ve smyslném zjevu nazíranou, poněvadž tato totožnost jest nesmyslná.

Paedagogika jest podmíněna metafysikou o Bohu, psychologií a morálkou filosofickou. Tyto nauky důkladnou vědeckostí projednává filosofie křesťanská jediná pravdivě. Proto jediný stoupenec filosofie křesťanské dovede napsati paedagogiku pravdivou a prospěšnou. Jakou tedy paedagogiku můžeme očekávati od učence, který podle filosofie protikřesťanské zamítá Boha pravého, duši lidskou rozumnou, svobodnou a nesmrtelnou, mravnost pravou, ryzi, ne pozlátkovou? Lichou a pozlátkovou vzdělanost čili vlastně nevzdělanost hlásají ve svých spisech paedagogové podle filosofie protikřesťanské. Ovšem dokonalé paedagogice filosofie křesťanská nestačí; musí přistoupiti náboženství katolické.

Vědám se učí lidé ve školách vysokých (universitních a technických), středních a obecných, jakož i odborných. Než, vzdělanost nešlší školy toliko vyučováním, ale také vychováváním. Obojí děje se ne bez vlivu filosofie; tu však záleží velice na tom, jaká filosofie působí ve školách. Filosofie pravdivá působí blaze, nepravdivá neblaze, jelikož pravda a dobro úzce spolu souvisejí. Mají-li tedy školy úkolu svému dostáti, musí býti řízeny filosofii křesťanskou, která jediná jest pravdivá. Znamenitý tedy prospěch poskytuje filosofie křesťanská. Jelikož jediná církev katolická pěstuje filosofii křesťanskou, o tom prospěchu svědectví dávají školy rázu katolického, na př. vysoké školy v Luvani v Belgii, jež svým cílem mají víru katolickou, učenost a mravnost.

Posléze vniká do lidu vzdělanost skrze školy. Ze škol souditi lze na lid. Proto školy dobré činí lid dobrým, špatné špatným. Dobrymi však jsou školy skrze filosofii křesťanskou. Proto záleželi na tom, aby lid byl dobrým, musí vládnouti filosofie křesťanská. Chce-li kdo kaziti lid, působí na něj filosofii protikřesťanskou přímo nebo nepřímou.

Tedy lidu veškerému jest filosofie křesťanská nezbytně potřebná.

Ovšem nutnost a prospěšnost relativná přislúší filosofii křesťanské, která jest základem, na němž stojí budova víry katolické. Základ jest prostředkem, budova cílem.

II. Náboženství křesťanské a historie.

1. Náboženství křesťanské jest historicky zajištěno tak, jak nám je církev katolická ku věření předkládá: Náboženství nadpřirozené bylo dáno prvním rodičům; po prvotním hříchu, kterým první rodiče Bohu se protivili, následoval trest, ale také slíbeno vykoupení; vykoupení bylo připraveno v národu židovském pozitivně, v národech pohanských negativně a bylo uskutečněno smrtí Pána Ježíše, Boha a člověka; skrze církev katolickou, od Pána Ježíše zřízenou stává se toho vykoupení účastným pokolení lidské. To vše dokazuje církevní historie, nejdůležitější a nejušlechtilější část obecných dějin, pravdivě podle pravidel, jimiž řídit se má věda historická. Viz Hergenröther: Handbuch der allgem. Kirchengeschichte 3 Bde. — Prof. dr. Kryštofek Všeobecný církevní dějepis 3 d.

2. Písmo sv. St. a Nov. Zákona, jež jako Božská tradice písemní nám vykládá vedle Božské tradice ústní náboženství křesťanské, jest nám zaručeno jako historický pramen, jenž plně víry naší zasluhuje. O něm jedná zvláštní nauka biblická: introdukce do knih Písma sv. Viz Kaulen: Einleitung in die Hl. Schrift d. Alt. u. Neuen Testamentes. — V české řeči napsal prof. dr. Jar. Sedláček úvod do Písma sv. St. Zák. a prof. dr. Jan Sýkora do písma sv. N. Zák.

3. Katolická teologie fundamentální vyšetřuje v 2. části, historické, která přistupuje k prvé části, filosofické, pravdu všech hlavních dějů náboženství křesťanského, a to pravdu historickou, filosofickou a nadpřirozenou. Viz Gutberlet: Lehrbuch der Apologetik 3 Bde, můj spis Obrana základů víry katolické 2 d.

4. Zvláštní pozornosti zasluhuje historická osobnost Ježíše Krista a založení církve katolické.

Abych dokázal, jak bedlivě se vyšetřuje historičnost Ježíše Krista, uvádím obsah oddělení druhého z prvního dílu svazku druhého své Obrany základů víry katolické: Článek první. O osobě J. Kr. Hlava první. O historické jsoucnosti J. Kr. Křesť. prameny biblické. O pravosti knih N. Zák. O jejich celosti čili neporušenosti. O věrohodnosti apoštolů a evangelistů. Křesťanské prameny mimobiblické. Prameny židovské. Prameny pohanské. Prameny mohamedánské. Zprávy pochybné ceny historické. Je-li život Krista Pána plně přirozený? Je-li život Krista Pána mytický? Hlava druhá. O lidské přirozenosti Kristově. Hlava třetí. O povolání Ježíše Kr. messianském a Jeho přirozenosti Božské. 1. Co praví Kr. P. sám o sobě. 2. Možno-li Jemu věřiti o sobě mluvícimu? 3. Zdalí Kr. P. mohl býti tím, zač se vydával? 4. Zda-li jest skutečně Kr. P. Messiasem od Boha slíbeným? Námitky vyvráceny. 5. Zdalí Otec nebeský uznal znameními nadpřirozenými Kr. P. Messiasem? Zdalí Kr. P. sám dokazuje znameními nadpřirozenými pravdu svých výroků o sobě? A) Pravda proroctví Kristových historická, filosofická, vztažná. B) Pravda zázraků Kr. historická, filosofická, vztažná. O zmrtvých vstání Páně. Článek druhý. O díle Kr. P. Hlava první. Vnitřné známky díla K. A) V čem záleží dílo Kr.? B) Jaký má Kr. P. při svém díle úmysl? C) Ve kterých naukách jeví se nejpatrněji povaha díla Kr.? D) Vlastnosti díla Kr. z jeho povahy vyplývající. E. Jak se má v náboženství křesť. nadpřirozenost ku přirozenosti? Hlava druhá. Zevnější známky díla K.: 1. Uskutečňování díla Kr. znameními nadpřirozenými provázeno. A) Za časů apoštolských. B) V dobách potomních. 2. Uskutečňování díla Kr. samo zázračno. A) O zázračném šíření náboženství křesť. po celém světě. Námitky. B) O podivuhodných účincích nábo.

křesť. Námítky. C) O podivuhodné zázračné stálosti mučeníků křesť. Námítky. D) O podivuhodném zachování, ustavičném pokroku a vzrůstání se náb. křesť. Závěrky. 1. O původnosti náb. křesť. 2. O nutnosti. 3. O jedinství. 4. Přečhod k následujícímu pojednání o církvi.

Podobnou pečlivostí jest vyšetřena církev Kristova, katolická, v mém spise *O brana z. v. k.* Část prvá. O církvi vůbec. Oddělení první. Otázky předběžné. 1. Co jest církev slovně vyměřena? Jaký jest poměr mezi církví a náboženstvím. 2. Zdali a jakou Kr. P. církev založil? 3. Církev Kr. od Boha předpověděna a slibena. Oddělení druhé. O jsočnosti církve Kr. 1. Církev má svou skutečnou jsočnost od Kr. P. samého. 2. Církev Kr. společností náboženskou. 3. Církev společností nezaniknutelnou. 4. Církev společností viditelnou. Oddělení třetí. O bytosti církve Kristovy. Hlava první. O účinné příčině církve Kr. Hlava druhá. O vzorné příčině církve Kristovy. Hlava třetí. O účelné př. církve Kristovy. 1. V čem záleží cíl poslední, v čem nejbližší. 2. Církev Kristova společností nadpřirozenou. 2. Mimo církev Kristovu není spásy. 4. O inkvisici církevní. 5. Je-li církev Kristově kromě cíle nadpřirozeného vytčen také cíl přirozený a jaký? Péče církve katolické o lidskou vzdělanost přirozenou obecně uvažovanou, o jednotlivé obory její: a) Zemědělství. b) Řemesla a průmysl. c) Obchod. d) Vědy a školy e) Galileo Galilei. f) Umění. g) O vzdělanosti kněží katolických. h) Mravnost. (O původu státní moci. O liberalismu.) Péče církve kat. o lidskou vzdělanost přirozenou dokázána svědectvími. Kterak škodí vzdělanosti přirozené odpadnutí od církve katolické? (O caesaropapismu.) Poměr církve Kr. ku státu. Hlava čtvrtá O příčině církvi Kr. látkové. Hlava pátá. O údobné příčině církve Kr. Hlava šestá. O nástrojné přič. církve Kr. Článek první. O ustanovení služby církevní. Článek druhý. O nutnosti služebnictva církevního. Článek třetí. O ustavičnosti jeho. Článek čtvrtý. O vážnosti čili moci jeho. 1. Co jest neomylnost? 2. Neomylnost církve dokázána. 2. Kdo v církvi se těší z neomylnosti učitelské? 4. Předmět neomylnosti. (Je-li církev Kr. neomylnou, když někoho svatým prolašuje?) Oddělení čtvrté. O vlastnostech církve Kr. Hlava první. O jednotě. Hlava druhá. O svatosti. Hlava třetí. O všeobecnosti. Hlava čtvrtá. O apoštolství. Oddělení páté. O známkách církve Kr. Hlava první. Církev křesťanská k církvi Kr. přirovaná. Článek první. Sekty nekatolické postrádají známek církve Kr. (Anglikánské svěcení kněžské neplatno.) Článek druhý. Církev kat. církvi Kr. Hlava druhá. Církev kat. sama o sobě uvažovaná církvi Kr. Božskou. Část druhá. O viditelné hlavě církve K., biskupu Římském. Úvod. Oddělení první. Pravomocné prvenství (primát) biskupa římského nad veškerou církvi požadavkem víry. Oddělení druhé. O prvenství sv. Petra, apoštola. Námítky. Oddělení třetí. O biskupu římském, nástupci Petrově v prvenství. 1. Podle ustanovení Kr. musí míti Petr nástupce v prvenství. 2. Biskup římský nástupcem Petra v prvenství. 3. Kterak lze prvenství k stolici římské? Oddělení čtvrté. O významu a moci prvenství biskupa římského. Oddělení páté. O neomylnosti biskupa římského. Oddělení šesté. Odpůrcové neomylnosti biskupa ř. vyvrácení. Článek víry o neom. b. ř. není nový. 2. Není nepravdiv. 3. Nezkračuje moci biskupů. 4. Není nevhodným. 5. Není moci vládařů nebezpečným. Závěrek.

Odtud vysvítá, že theologie fundamentální podává historické důkazy víry hodné.

5. Mnozí historikové přivlastňují Ježíši Kristu, zakladateli náboženství křesťanského, na theologické fakultě katolické vyšetřovaného, takovou důležitost, že

v dějinách lidstva všeobecných rozeznávají dva věky : předkřesťanský a křesťanský, jelikož Ježíš Kristus jest středem časů, jelikož starý věk Jej očekával, nový pak a veškerá budoucnost na Něm spočívá. Vykoupení lidstva Kristem Pánem jest nejznamenitější děj všeobecné historie. Kristem Pánem vznikla idea všeobecných dějin, ve kterých se považují všichni národové za jednu rodinu, kterou prozřetelnost Boží řídí ; Kristem Pánem jsou dějiny posvěceny. Jím nabyly vyššího významu provdívého. Teprv křesťanství historikové začali vzdělávati všeobecné dějiny. Kristem Pánem nastal utěšený obrat k lepšímu stavu ve všech oborech života lidského, v historii pojednávaných ; Jím přivedeno pokolení lidské na pravou, k dokonalosti a blaženosti vedoucí dráhu, na které jediné jest pokrok možný. Teprv je-li Kristus Pán poznán a uznán středem všeobecných dějin, rozumí jim historik pravdivě a důkladně. Odtud však také vysvítá, že dějiny církve katolické, od Krista Pána založené, aby Jeho dílo spasitelské v národech uskutečňovala, jsou nejdůležitější a nejušlechtlejší části dějin všeobecných.

Křesťanský názor o dějinách mají historikové : Leo, Görres, J. B. v. Weiss, Hurter, Gfrörer, Cesare Cantu, Bumüller, Annegarn, L. Fr. Stolberg, Janssen, Fr. v. Schlegel, Onno Klopp a jiní.

Zdaž tedy nesouvisí náboženství křesťanské a fakulta theologická katolická úzce s fakultou filosofickou, na které se přednáší historie ?

III. Náboženství křesťanské a vědy zkušební.

1. Že náboženství křesťanské jest v přátelském poměru ku vědám zkušebným a mathematickým, na fakultě filosofické přednášeným, dokazuje filosofie křesťanská, ve které tyto vědy vrcholí a která jest podkladem náboženství křesťanského. Je-li přátelství mezi oněmi vědami a filosofií, jakož i mezi filosofií a náboženstvím, je také přátelství mezi oněmi vědami a náboženstvím.

2. Církve katolická učí, že mezi pravou a pravdivou vírou katolickou a pravou a pravdivou vědou lidskou není odporu, že panuje spíše mezi nimi shoda. Toto učení učinila katolická universita Lovanská heslem vědeckého časopisu, který vydávají její profesorové, na výši vědecké stojící. Tomuto učení odpovídá na téže universitě pěstování věd zkušebných a mathematických, jež požadavkům vědeckým a pokroku vědeckému plně odpovídá. Podobně si vedou jiné university katolické.

3. Odpor mezi vírou a vědou může býti jenom zdánlivý. Buď není výrok vědecký, který za článek víry se považuje, článkem víry, od církve prohlášeným, anebo není výrok vědecký, který se považuje za pravdivý, pravdivým. Abych příkladu užil, ze zpráv Mojžíšových o původu světa jsou tyto věty články víry : 1. Svět učiněn jest v čase a s časem, hmota není věčná, nic ve světě netrvá od věčnosti ; 2. svět povstal z ničeho a jest dílem svobodné vůle Boží ; 3. svět od Boha stvořený jest dobrý ; 4. svět stvořen a uspořádán jest od Boha samého ; 5. celý svět ve všech částech svých jest stvořen od téhož Boha. Tyto články víry poznává rozum lidský z důvodů vnitřných, filosofických. O větech ostatních, ve zprávách Mojžíšových obsažených není rozhodnuto ; je tedy volno vykládati je, ovšem tak, aby zásad hermeneutických a výzkumů přírodopyských bylo náležitě šetřeno. Těchto volných výkladů jest více : výklad posterioristů, výklad prioristů, výklad konkordistů, výklad ideální. Tu se věru nepřekáží vědě přírodní. A opět kdo lne k atheistickému darwinismu, shledává odpor mezi vědou a vírou ;

avšak odpor jest toliko zdánlivý, poněvadž atheistický darwinismus jest z důvodů rozumových, filosofických a zkušebných nepravdiv.

4. Někteří učenci urážejí se zázračnými ději Starého a Nového Zákona, které církev katolická za zázraky prohlašuje. Avšak urážejí se bez přičiny. Neboť nahlédnou-li do katolických spisů apologetických, poznají, že katolické učení o zázraku není nerozumné. V nich zázrak řádně se definuje, řádně vykládá; možnost jeho řádně se dokazuje a priori, a posteriori, analogicky; posléze se vykládá jeho poznatelnost, historičnost a důkaznost. Tu věru není nic, co by rozumu odporovalo.

5. Slyšme jména matematiků, fysiků, astronomů, přírodopytců, kteří Boha stvořitele uznávali, daleci jsouce ateismu, materialismu, monismu :

Agassiz, Altum, Bernouilli, Blainville, Brogniart, Binet, Bosizio, Buckland, Bianchoni, Bouilliau, Blas, Breithof, Becart, Buffon, Bischof, Crosson, Cousin (v Luvani), Carnoy, Caturyvels, Cuvier, Davy, Delachamps, Devivier, Dewalque, Deluc, Daubeny, Euler, Faraday, Flemming, Galilei, Güttler, Henry, Helleputte, Chalmers, Koperník, Kepler, Linné, Lorinser, Leunis, Landois, Lorscheid, Lambert, Marcell de Serres, Maedler, Martens, Micha, Massalski, Marbaix, Marchand, Newton, Oerstedt, Pfaff, PIANCIANI, Poussin, Pasquier, Ponthiere, Proost, Quatrefages, Richter, Ruffini, Saez Palacios, Steffens, Stoppani, Secchi, Schimper, Volta, de la Vallée, Vanderlaat, Waterkeyn, oba Wagnerové, Whewell, Wareg. Někteří z nich jsou upřímní katolíci, někteří věřící protestanté.

6. Slyšme výroky některých učenců.

Linné píše: Z přírody jsem poznal Boha věčného, nesmírného, vševědoucího, všemohoucího, a podivem jsem byl naplněn. Četl jsem jednotlivé Jeho stopy ve tvorech, ve kterých se projevuje Jeho nesmírná moc, moudrost a nevyzpytatelná dokonalost, i ve tvorech nejnepatrnějších.

Agassiz: Svět jest projevem myšlenky i mocné i plodné, projevem dobroty i neskonalé i moudré, projevem osobního Boha, skutečně bytujícího, prvního stvořitele všech věcí, ředitele celého světa, rozdávče všeho dobrého.

Richter, vynálezce stochiometrie, volil svým heslem slova Písma sv.: Bůh všecko uspořádal podle čísla, míry a váhy.

Freppel, biskup Angerský, pravil ve své řeči, kterou měl, když v Angersu byla otevřena fakulta přírodních věd a matematiky: Matematik hmotaf sám v sobě chová odpor; neboť uprál-li duši duchovosti, zbavuje ji schopností, kterými může abstrahovati a zevšeobecňovati. Chceme-li hrubé soustavy vyvrátiti, jež za našich dnů opět se objevují, stačí nám pozorovati logarithmickou tabulku. Kdo si může představit, že potomek zvířete vymyslí binom Newtonův, odkryl zákony Keplerovy, vyvinul theorii funkcí, objevil počty infinitesimalní? — K těmto slovům Freppelovým můžeme připojiti, že matematik musí z neukončitelných řad, prostoru, času a pohybu souditi na Boha, bytost skutečně nekonečnou, nesmírnou, věčnou, hýbající, ale nehýbanou.

Maedler píše: Nebesa zvěstují slávu Boží. Má-li astronomie původ svůj v nebesích, ať se prokáže jeho hodným. Ať šíří poznání Boha, vyšetřujíc ony pravdy, jež ze znamenitých děl Božích vyzírají, a ony zákony, jež Bůh přírodě uložil.

Davy: Vliv náboženství trvá déle než všechny pozemské radosti; přibývá mu síly, když orgány stárnou, a tělo se blíží svému konci; vliv ten se podobá jasné večernici na obzoru života, která se stane jedenkrát jitfenkou, aby svými pa-

prsky pronikala stínem a temnotou smrti. — Učení materialistů bylo mi již v mládí učením studeným, temným, nesnesitelným, které nevyhnutelně končí atheismem.

Kepler: Pane můj a Stvořiteli můj, Jenž světlem hvězd v nás probouzíš touhu po Božském světle slávy, abys nás jedenkrát do věčného světla Své milosti přijal, děkuji Ti, že jsi mi dal se radovati z Tvého tvorstva a se kochati v dílech rukou Tvých. Zvěstoval jsem slávu Tvých děl lidem, pokud jsem konečným duchem svým Tvou nekonečnost chápati dovedl. Jestliže jsem něco řekl, co Tebe jest nehodno, jestliže jsem bažil po slávě své, odpusť mi milostivě.

7. Náboženství křesťanské, církví katolickou hlášané, netoliko neodporuje vědám přírodním, ale také povzbuzuje. aby byly pěstovány, jelikož, čím více se poznává tvorstvo, tím více se poznává Tvůrce, Bůh. Církev katolická přála a přeje vědám zkušebným. Proto vynikli také mnozí katolíci, jak jsem dokázal ve svém spise: Padesát profesorů vysokých škol, upřímných katolíků z 19. stol. Také kněží katoličtí věnovali a věnují se vědám přírodním, na př. Leunis, Secchi, Wassmann.

Odtud plyne, že náboženství křesťanské, církev katolická, fakulta theologická souvisejí přátelsky s vědami zkušebnými.

IV. Upřímní katolíci, vzdělavatelé věd všelikých, na filosofické fakultě přednášených.

V 19. stol. se objevili na vysokých školách profesoři, kteří pěstovali vědy fakulty filosofické, tito: Ampère, matematik a přírodopysmec, Arendt, historik, Bautain, filosof, Bippart, klassický filolog, Cauchy, matematik a fysik, Eisenbach, filolog moderní, Faye, astronom, Fergola, matematik, Freudenfeld, historik a filosof, Gfrörer, historik, Gilbert, matematik a přírodopysmec, Görres, historik a filosof, Heis, matematik a astronom, Hermite, matematik, Hübsch, architekt, Lasauix, filolog klassický, Loewe, filosof, Möller Mik., filosof, a Möller Jan, historik, Ozanam, professor literatury, Pasteur, chemik, Streber, archaeolog, Van Beneden, přírodopysmec, Vicaire, professor chemie, metalurgie a mechaniky, Vierthaler, paedagog, Volta, fysik, Ward, filosof, Weiss, historik, Windischmann, filosof, Zell, filolog klassický.

Tito profesoři spojovali hlubokou učenost s přesvědčením a životem katolickým, jak dokazují ve svém spise: Padesát profesorů. Z něho vyjímám několik rysů:

Jakým byl Ampère katolíkem, vysvítá odtud, že uměl z paměti knihu eminentně katolickou: Následování Krista Pána, napsanou od Tomáše Kempenského. — Faye, katolík horlivý, věřící a podle víry žijící, ani v přednáškách, ani ve spisech netajil své přesvědčení o duchovosti duše lidské a o jsoucnosti Boha, stvořitele nebe i země; nebyl přítelem vědy, která Boha zamítá, poněvadž taková věda není vědou. Tak bylo o něm napsáno v nekrologu. — Fergola, jsa důkladným znalcem přírodních zjevů a zákonů, bedlivě zkoumal zázrak, který se děje v Neapoli na krvi sv. Januaria, a shledal jej pravým zázrakem křesťanským. — Gilbert založil časopis, který by pěstoval shodu mezi vědou a vírou, a připojil ku katolické universitě vyšší školy technické, aby z nich vycházeli technické smýšlením a životem katoličtí. — Heis byl ctitelem Panny Marie jako katolický křesťan, jako posluchač vysokých škol, jako professor vysokých škol, a to v Mariánské

kongregaci akademické. — Hübsch pravil: K nevěře a zamítnutí víry katolické vede nevědomost, ne věda; zřídlem pravého a dokonalého umění shledával býti církev Boží, Kristovu, katolickou. — Lasaulx pohlížel na pohanství dle učení církve katolické a je tak ve svých přednáškách a spisech vykládal; studii historickými přesvědčil se o pravdě katolického názoru o pohanství. — Ozanam dokázal, že katolický středověk není takovým, jakým jej prohlašují protestanti a neznabohové. — Van Beneden, odpůrce atheistického darwinismu a materialismu, dokázal, že víra katolická nepřekáží vědeckým snahám katolíka přírodopytce, že pravda vědy přírodní svorně se snáší s pravdou víry katolické. — Vicaire dokázal, že technické nemusi a nemají utonouti v zájmech hmotných, odzívati se zájmům vyšším, ideálním, jež plného uspokojení docházejí v církvi katolické. — Vierthaler dokázal, že pravá a pravdivá paedagogika spočívá jediné na filosofii křesťanské a na víře katolické. — Volta napsal ve své závěti: Vždy jsem považoval náboženství katolické za jediné pravé a neomylné, a děkuji Pánu Bohu vždycky, že mi vnukl víru, v níž žiti a umění jsem si pevně umínil, maje naději, že dosáhnu života věčného. — Weiss, přísný badatel pravdy historické, napsal všeobecné dějiny v duchu křesťanském, katolickém.

Tři závěrky.

1. Je tedy věcná souvislost mezi theologií katolickou, na fakultě přednášenou a ostatními fakultami. Proto by byla universita bez fakulty theologické kusou, nedokonalou, neúplnou, nebyla by universitou.

2. Theologická fakulta katolická jest jakýmsi tmelem, jenž spojuje všechny fakulty v jeden organický celek.

3. Theologická fakulta katolická jedná o filosofii pravé a nadpřirozeném náboženství pravém, jež jsou zřídlem, živitelem a ochráncem věd na universitě pěstovaných.

